III. WYMAGANIA SPRAWNOŚCI

Spis alfabetyczny:

67. AKTOR *
75. BADACZ ***
71. BIBLIOFIL **
64. DOBOSZ **
96. DZIEWIARKA ***
84. ELEKTRONIK ***
85. ELEKTROTECHNIK ***
33. ESKIMOS **
89. FOTOAMATOR **
90. FOTOGRAF ***
47. GIMNASTYK **
76. GOSPODARZ **
66. GRAJEK ***
97. HAFCIARKA ***
1. HIGIENISTA *
43. HODOWCA ***
86. INTROLIGATOR ***
55. KAJAKARZ ***
50. KOLARZ **
11. KRAJOZNAWCA ***
95. KRAWCOWA ***
72. KRONIKARZ **
22. KUCHARZ **
23. KUCHARZ DOSKONAŁY ***
21. KUCHCIK *
77. KWATERMISTRZ ***
68. LALKARZ **
30. LEKKA STOPA *
48. LEKKOATLETA **
37. LEŚNIK **
12. ŁAZIK *
27. ŁĄCZNIK *
45. ŁUCZNIK *
51. ŁYŻWIARZ **
79. MAJSTER DO WSZYSTKIEGO **
82. MECHANIK ***
83. MECHANIK SAMOCHODOWY ***
52. MIŁOŚNIK GIER ***
53. MIŁOŚNIK SPORTU ***
54. MISTRZ BOISKA ***
44. MISTRZ RAKIETKI *
98. MISTRZYNI CUKIERNICTWA ***
92. MISTRZYNI DO WSZYSTKIEGO **
94. MISTRZYNI IGŁY **
99. MISTRZYNI KUCHNI ***
80. MODELARZ ***
58. NARCIARZ **
59. NARCIARZ DOSKONAŁY ***
24. OBSERWATOR *
41. OGRODNIK ***
38. OPIEKUN ZWIERZYNY **
6. OPIEKUNKA DZIECI ***
7. OPIEKUNKA CHORYCH ***
61. PIEŚNIARZ **
49. PIŁKARZ **
88. PLASTYK ***
56. PŁYWAK **
57. PŁYWAK DOSKONAŁY ***
34. POLARNIK ***
10. PRZEWODNIK **
5. PRZYJACIEL DZIECI **
70. PRZYJACIEL KSIĄŻKI *
36. PRZYJACIEL PTAKÓW *
35. PRZYRODNIK *
3. RATOWNIK ***
73. REDAKTOR ***
69. REŻYSER ***
42. ROLNIK ***
4. SAMARYTANIN
46. SANECZKARZ *
2. SANITARIUSZ **
19. SAPER ***
93. SKRZĘTNA GOSPODYNI ***
78. SOBIERADEK *
17. SOBIERADEK OBOZOWY *
91. SPRAWNE RĘCE *
81. STOLARZ ***
8. STRAŻAK ***
28. SYGNALISTA **
60. ŚPIEWAK *
62. TANCERZ **
18. TECHNIK OBOZOWY **
29. TELEFONISTA ***
25. TERENOZNAWCA **
74. TŁUMACZ ***
26. TOPOGRAF ***
65. TRĘBACZ ***
31. TROPICIEL **
100. TRZY PIÓRA
14. WĘDROWIEC ***
13. WŁÓCZĘGA **
63. WODZIREJ ***
9. WSKAZIDROGA *
15. WYGA
16. WYGA GÓRSKI
20. WYGA OBOZOWY
87. ZDOBNIK **
40. ZIELARZ ***
39. ZNAWCA POGODY **
32. ZWIADOWCA ***

1. **HIGIENISTA ***
   1. Skompletował apteczkę osobistą na wycieczkę lub obóz.
   2. Zabezpieczył się przed odparzeniem nóg, przeziębieniem, odmrożeniem.
   3. Należycie opatrzył drobne skaleczenie.
   4. Zaradził w fikcyjnym przypadku krwotoku z nosa, stłuczenia.
   5. Zmierzył temperaturę.
   6. Umiejętnie wykorzystał chustkę trójkątną.
   7. Brał udział w kontroli czystości na obozie lub biwaku.
   8. Dezynfekował latrynę lub dół na śmiecie.

Zdobywanie sprawności higienisty może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika - ochotniczki w zakresie samarytanki.

2. SANITARIUSZ **
   1. Skompletował polową apteczkę zastępu i pokazał jak z niej korzystać.
   2. Zaradził w fikcyjnym przypadku otarcia nogi, odmrożenia, oparzenia, zaprószenia oka, ukąszenia.
   3. Założył opatrunek na ranę. Zabandażował palec, przedramię i łokieć.
   4. Unieruchomił kończynę.
   5. Sporządził prowizoryczne nosze.
   6. Zmierzył tętno.
   7. Pokazał jak gasić palące się na człowieku ubranie.
   8. Pełnił służbę sanitarną na biwaku.

Zdobywanie sprawności sanitariusza może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy - tropicielki w zakresie samarytanki.

3. RATOWNIK ***
   1. Skompletował apteczkę drużyny i pokazał jak z niej korzystać.
   2. Zaradził w przypadku omdlenia, zatrucia, udaru słonecznego, zaczadzenia, krwotoku, porażenia prądem, utonięcia.
   3. Przyłożył okład. Zabandażował kilkoma sposobami kończyny, głowę i tułowie.
   4. Umiejętnie wykonał sztuczne oddychanie oraz zewnętrzny masaż serca.
   5. W warunkach polowych zorganizował transport chorego, przygotował dla niego pomieszczenie i zorganizował opiekę.
   6. Pomagał w ambulatorium obozowym.
   7. W czasie zajęć harcerskich wytłumaczył szkodliwość tytoniu, alkoholu i narkotyków dla zdrowia.
   8. Nauczył młodszych udzielania pierwszej pomocy w prostych przypadkach.

Zdobywanie sprawności ratownika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie samarytanki.

4. SAMARYTANIN
   1. Zdobył sprawność ratownika.
   2. Sprawnie zaradził w fikcyjnym wypadku (uraz kręgosłupa, rany brzucha, atak cukrzycowy, uraz głowy).
   3. Posiada elementarną znajomość budowy i czynności ciała ludzkiego - wskazał położenie żołądka, wątroby, serca, nerek, trzustki, wyrostka robaczkowego, głównych tętnic itp.
   4. Przeprowadził kilkugodzinne szkolenie z zakresu samarytanki dla młodszych.
   5. Umiejętnie wykonuje dwie spośród następujących czynności : stawianie baniek, wykonywanie podskórnych zastrzyków, lewatywy oczyszczającej itp.
   6. Zorganizował zespołowe udzielanie pierwszej pomocy w fikcyjnym dużym wypadku, np. katastrofie komunikacyjnej, pożarze, itp.
   7. Skompletował apteczkę obozową.
   8. Odbył próbę mistrzowską - przepracował osiem godzin na pogotowiu ratunkowym lub szpitalu wykonując prace pomocnicze w zakresie udzielania pierwszej pomocy lub opieki nad chorym.

Sprawność mistrzowska harcerza orlego - wędrowniczki w zakresie samarytanki.

5. PRZYJACIEL DZIECI **
   1. Zajął i zabawił w ciągu trzech godzin kilkoro dzieci:
      zorganizował zabawy ruchowe i spokojne,
      nauczył piosenki, poprowadził zabawy ze śpiewem,
      opowiedział coś dzieciom i przeczytał (wierszyk, bajkę, itp.).
      zajął dzieci pracą ręczną (rysunkiem, lepieniem, wyszywaniem itp.).
   2. Brał udział w organizowaniu imprezy dla zuchów ("dnia dziecka", festynu sportowego, itp.).
   3. Razem z innymi urządzał lub odnawiał plac zabaw albo pokierował przygotowaniem upominków dla dzieci.

6. OPIEKUNKA DZIECI ***
   1. Opiekowała się przez dwa dni dzieckiem w wieku przedszkolnym - karmiła je, ubierała, myła, bawiła się z nim, układała do snu, itp.
   2. Przewinęła i nakarmiła niemowlę, przygotowaną przez siebie mieszanką
   3. Wskazała cechy psychiczne i fizyczne dziecka w poszczególnych okresach ego rozwoju.
   4. Wykonała dla dzieci kilka zabawek pobudzających wyobraźnię lub wykształcających zmysły.
   5. Poznała dziesięć zabaw ruchowych, pięć piosenek i pięć bajek, wykorzystała je w czasie zajęć z dziećmi.
   6. Pokierowała imprezą dla większej ilości małych dzieci (balem tematycznym, wieczorem bajek, turniejem zabaw i gier, itp.).

7. OPIEKUNKA CHORYCH***
   1. Systematycznie opiekowała się chorym przez jeden miesiąc: Przyrządzała proste posiłki dietetyczne, parzyła zioła, pomagała choremu w myciu się i czesaniu, załatwianiu potrzeb osobistych, zapobiegała powstawaniu odleżyn.
   2. Prawidłowo pościeliła łóżko chorego i utrzymywała je w należytym porządku.
   3. Systematycznie mierzyła i zapisywała temperaturę, tętno. robiła okłady i kompresy, podawała leki zgodnie ze wskazówkami lekarza.
   4. Zainteresowała zastęp niesieniem pomocy ludziom chorym, starszym, kalekim.

8. STRAŻAK***
   1. Przedstawił sposób posługiwania się podręcznym sprzętem gaśniczym (tłumnicą, bosakiem, gaśnicą, kocem azbestowym, hydronetką).
   2. Pokazał jak gasić instalację elektryczną, samochód, mieszkanie, namiot, las.
   3. Zademonstrował chwyt strażacki, opuszczanie ratowanego na linie, wchodzenie po zaimprowizowanej drabinie.
   4. Opracował obozową instrukcję przeciwpożarową i urządził na obozie punkt przeciwpożarowy.
   5. Uczestniczył w dyżurze, ćwiczeniach lub konserwacji sprzętu straży pożarnej.
   6. Przeprowadził dla młodszych obozowe szkolenie przeciwpożarowe i ćwiczenia pożarnicze lub zorganizował dla młodszych odwiedziny straży pożarnej.

9. WSKAZIDROGA*
   1. W czasie gry lub zwiadu terenowego wskazał drogę poprowadził do określonego miejsca odległego o ok. 2-3 km, odszukał wyznaczony obiekt.
   2. Na otrzymanym planie zaznaczył nazwy ulic i placów (osiedli, przysiółków) oraz ważne obiekty - ośrodek zdrowia, aptekę, pocztę, straż pożarną, posterunek policji, itp.
   3. Poznał najbliższy obiekt godny zwiedzania (zabytek historyczny, muzeum, osobliwość przyrodniczą, itp.) i opowiedział o nim w czasie zajęć harcerskich.
   4. Wyszukał interesujące go informacje o swojej miejscowości w przewodniku, encyklopedii, itp.
   5. Narysował herb swojego (lub najbliższego) miasta.

Zdobywanie sprawności wskazidrogi może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika-ochotniczki w zakresie znajomości miejsca zamieszkania (krajoznawstwa).

10. PRZEWODNIK**
   1. W czasie gry lub zwiadu terenowego posłużył się planem swojej miejscowości, wskazał najkrótszą i najdogodniejszą drogę do określonego miejsca w promieniu 10 km (połączenia komunikacyjna, drogi, ulice, ścieżki, itp.) oraz drogi wylotowe.
   2. Wskazał w swojej miejscowości miejsca upamiętnione walkami narodowo-wyzwoleńczymi lub społecznymi.
   3. Poznał najpoważniejsze obiekty zabytkowe lub osobliwości przyrodnicze swojej miejscowości lub okolicy, zorganizował dla zastępu zajęcie zapoznające z jednym z nich.
   4. W czasie zajęć harcerskich przedstawił ciekawie historię swojej miejscowości lub okolicy.
   5. Opracował plan zwiedzania swojej miejscowości.

Zdobywanie sprawności przewodnika może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki znajomości miejsca zamieszkania (krajoznawstwa).

11. KRAJOZNAWCA***
   1. Oprowadził trzy wycieczki po swoim mieście (okolicy) wykazując się znajomością jego historii, zabytków i ciekawych obiektów.
   2. Pokierował sporządzeniem krajoznawczego opracowania okolicy na podstawie zajęć terenowych i literatury (geografia i historia okolicy, system połączeń komunikacyjnych, przemysł i rolnictwo, obiekty historyczne i przyrodnicze, sztuka i zwyczaje ludowe itp.).
   3. Zaplanował cykl wycieczek do ciekawych miejsc historycznych, środowisk przyrodniczych lub geograficznych posługując się mapami i przewodnikami.
   4. Wykorzystywał w pracy harcerskiej zdobyte wiadomości z zakresu historii ruchu krajoznawczego i historii sztuki lub etnografii (organizował dla młodszych zwiad etnograficzny, konkurs znajomości stylów architektonicznych, itp.).
   5. Był na trzech wycieczkach krajoznawczych w różnych regionach Polski.

Zdobywanie sprawności krajoznawcy może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie miejsca zamieszkanie (krajoznawstwa).

12. ŁAZIK*

1. Skompletował ekwipunek osobisty na wycieczkę jedno- i dwudniową.
2. Prawidłowo spakował chlebak i plecak, zrolował i przytroczył koc.
3. Ubrał się odpowiednio na wycieczkę w zależności od pory roku i pogody - zabezpieczył się przed przemęczeniem oraz odparzeniem nóg.
4. Na wycieczce wybrał miejsce na odpoczynek, zatarł ślady biwakowania.
5. Był na czterech wycieczkach harcerskich, w tym i z nocowaniem.

Zdobywanie sprawności łazika może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika-ochotniczki w zakresie wycieczkowania (wędrownictwa).

13. WŁÓCZĘGA**

1. Zaplanował dwie wycieczki zastępu (cel, trasę i program).
2. Skompletował ekwipunek i prowiant zastępu na wycieczkę jedno- i dwudniową.
3. Prawidłowo i bezpiecznie prowadził zastęp na trzech wycieczkach:
   -ustalał trasę marszu ulicami i drogami, w polu i w lesie, szlakami turystycznymi.
   -regulował tempo marszu, obciążenie, ustalał odpoczynki, wyznaczał harcerza prowadzącego i zamykającego.
4. Pokierował rozbiciem i likwidacją biwaku.
5. Był na sześciu wycieczkach harcerskich, w tym na dwóch z nocowaniem pod namiotem i jednej zimowej.

Zdobywanie sprawności włóczęgi może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie wycieczkowania (wędrownictwa).

14. WĘDROWIEC***

1. Skompletował własny ekwipunek wycieczkowy.
2. Wykorzystując mapy, przewodniki, rozkład jazdy PKP i PKS zaplanował i poprowadził dwudniową wycieczkę drużyny lub kilku zastępów.
3. Prowadził wycieczkę według mapy.
4. Przedstawił rozliczenia finansowe wycieczki.
5. Poradził sobie w trudnych sytuacjach na wycieczce (w deszczu, śniegu, we mgle, w razie zabłądzenia, itp.).
6. Zorganizował nocleg bez namiotu.
7. Przewidział pogodę.
8. Uczestniczył w kilkudniowej wędrówce górskiej lub obozie wędrownym.
9. Przebył pieszo co najmniej 100 km.

Zdobywanie sprawności wędrowca może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie wycieczkowania (wędrownictwa).

15. WYGA

1. Zdobył sprawność wędrowca i sprawność topografa.
2. Zaplanował i poprowadził kilkudniową (co najmniej siedmiodniową) wędrówkę.
3. Odbył próbę szlaku o charakterze wyczynu harcersko-turystycznego.
4. Sprawność mistrzowska harcerza orlego - wędrowniczki w zakresie wędrówki. Sprawność zdobywa się wędrując różnymi sposobami (pieszo, na nartach, rowerem, kajakami, żaglówką, konno, itp.).

Szegółowe wymagania próby szlaku powinna ustalać komisja przeprowadzająca próbę na sprawność.

16. WYGA GÓRSKI

1. Zdobył sprawność wędrowca i sprawność topografa.
2. Poznał dobrze wybrane pasmo górskie i wykorzystał swoją wiedzę turystyczną przeprowadzając zajęcia dla młodszych harcerzy.
3. Zaplanował i poprowadził kilkudniową (co najmniej 7-dniową) wędrówkę w górach.
4. Odnalazł w górach źródło, potok , skrót drogi.
5. Biwakował w górach bez namiotu.
6. Odbył próbę szlaku górskiego - samodzielnie lub z kolegą zdobył pięć szczytów górskich powyżej 1100 m nie korzystając ze szlaków turystycznych (poza Tatrami i Karkonoszami).

Sprawność mistrzowska harcerza orlego- wędrowniczki w zakresie wędrówki.

17. SOBIERADEK OBOZOWY*

1. Samodzielnie w dobrym tempie rozbił i zwinął namiot dwuosobowy.
2. Bezpiecznie rozpalił ognisko, zagasił je i zatarł jego ślady.
3. Posłużył się piłą, siekierą i łopatką saperską - przeciął piłą żerdź grubości około pięciu cm, okopał namiot, porąbał drewno do palenia, połączył gwoździami dwa drewniane elementy konstrukcyjne.
4. W pracach pionierskich posłużył się wymiarami swego ciała (wzrost, rozpiętość palców i ramion, długość stopy).
5. Wykonał prosty przedmiot przydatny na biwaku lub obozie (drogowskaz, skrzynkę na listy, kosz na śmieci, wieszak, świecznik, itp.).
6. Zastosował 4 podstawowe węzły (połączył dwie linki węzłem płaskim, zapakował paczkę, itp.).

Zdobywanie sprawności sobieradka obozowego może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika- ochotniczki w zakresie pionierki - obozownictwa.

18. TECHNIK OBOZOWY**

1. Rozpalił ogniska w trudnych warunkach (np. po deszczu, trzema zapałkami, itp.).
2. Rozbił z zastępem w dobrym tempie namiot 10-osobowy.
3. Rzplanował w terenie biwak zastępu.
4. Zbudował latrynę lub dół na śmieci.
5. Zaplanował i wykonał półkę namiotową, stojak, stół, itp.
6. Zawiązał w ciemności sześć węzłów.
7. Konserwował namioty - suszył, talkował, wstawiał łaty, itp.
8. Wyczyścił, osadził, naostrzył i zakonserwował piłę i siekierę.

Zdobywanie sprawności technika obozowego może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie pionierki - obozownictwa.

19. SAPER***

1. Pokierował rozbijaniem namiotów różnych typów.
2. Wykazał szczególną wprawę w ścinaniu drzewa o grubości 15-18 cm w odzionku.
3. Rozpoznał w terenie gatunki drewna przydatne do prac pionierskich, właściwie je zastosował.
4. Zbudował według własnego projektu duże urządzenie obozowe - kuchnię, bramę, pomost, itp.
5. Wykonał element zdobnictwa obozowego z uwzględnieniem zasad puszczańskiej estetyki.
6. Zbudował most linowy i zorganizował przeprawę po nim.
7. 7,Pokierował naprawą i konserwacją sprzętu obozowego - suszeniem i talkowaniem namiotów, osadzaniem i ostrzeniem siekier, konserwacją sprzętu pływającego, itp.
   Zdobywanie sprawności sapera obozowego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie pionierki - obozownictwa.

20. WYGA OBOZOWY

1. Zdobył sprawność sapera.
2. Był co najmniej na pięciu obozach letnich stałych pod namiotami (120 dni) i 1 obozie zimowym.
3. Zorganizował wyszukiwanie terenu obozowego, załatwił formalności.
4. Przedstawił plan zagospodarowania wybranego przez siebie terenu obozowego.
5. Nauczył młodszych harcerzy jednej z trudniejszych prac pionierskich (budowy pieca kuchennego, stawiania masztu, budowy ujęcia wody i oczyszczalnika ścieków, itp.
6. Odbył próbę mistrzowską pionierki obozowej - wykonał dwa spośród następujących urządzeń: wodociąg, bocianie gniazdo, piwnica ziemna ze sklepieniem, pomost na wodzie, most, dużą pryczę zbudowaną bez gwoździ.
7. Odbył próbę mistrzowską zdobnictwa obozowego-wyszukał totem puszczański i następnie przedstawił go w czasie ogniska obozowego.

Sprawność mistrzowska harcerza orlego-wędrowniczki w zakresie obozownictwa.

21. KUCHCIK*

1. Wybrał dobre miejsce na kuchnię polową, zbudował ją i przygotował na niej herbatę.
2. Odszukał i pobrał dobrą wodę do picia.
3. Przygotowując posiłki w terenie kroił chleb, gotował jajka, piekł ziemniaki w popiele.
4. Zamaskował miejsce po kuchni polowej.
5. W warunkach polowych wyczyścił kociołek lub menażkę.
6. Zabrał na biwak lub wycieczkę odpowiedni prowiant, prawidłowo go zapakował tak, aby się nie zepsuł i nie niszczył ekwipunku.

Zdobywanie sprawności kuchcika może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika- ochotniczki w zakresie obozownictwa (kucharstwa).

22. KUCHARZ**

1. Zbudował trzy rodzaje kuchni polowych.
2. Osłonił kuchnię przed deszczem.
3. Skompletował i obsłużył kuchenki turystyczne różnych typów (gazową i benzynową lub spirytusową).
4. Na kuchni polowej lub kuchence turystycznej przygotował dwa ciepłe posiłki, w tym obiad z co najmniej dwóch dań.
5. Pokierował przygotowaniem trzech posiłków dla obozu, w tym obiadu z co najmniej dwóch dań.
6. Przygotował dwie trudniejsze potrawy (mięso na dwa sposoby, ryż lub kaszę na sypko, sos, itp.).
7. Przygotował potrawę bez użycia naczyń (rybę w liściach, ciasto na kiju, pieczone jaja, itp.).

Zdobywanie sprawności kucharza może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie obozownictwa (kucharstwa).

23.KUCHARZ DOSKONAŁY***

1. Pełnił obowiązki kucharza na obozie przez dwa dni :
   ułożył jadłospis i zapotrzebowanie na żywność,
   punktualnie przygotowywał smaczne i estetyczne posiłki,
   utrzymywał higienę w kuchni,
   sporządził próbki z posiłków,
   umiejętnie organizował pracę zastępu służbowego.
2. W warunkach polowych upiekł chleb lub ciasto.
3. Zastosował różne sposoby przechowywania żywności na obozie, zabezpieczając ją przed zepsuciem.
4. Rozróżnił nieświeże produkty (mięso, tłuszcze, warzywa, itp.).
5. Nauczył młodszych kilku prac kucharskich.

Zdobywanie sprawności kucharza doskonałego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie obozownictwa (kucharstwa).

24. OBSERWATOR*

1. Określił godzinę według słońca, rozróżnił fazy księżyca. Wskazał na niebie trzy gwiazdozbiory.
2. Wyznaczył strony świata według busoli, słońca i gwiazd.
3. Narysował plan harcówki odpowiedni dobierając skalę i mierząc odległość stopami lub krokami.
4. Dokonał krokami pomiaru odcinka długości ok. 1 km przeliczając kroki na metry.
5. Zorientował mapę turystyczną, wskazał na niej punkt przejazdu. Odszukał na mapie wyznaczony punkt określony znakiem umownym.

Zdobywanie sprawności obserwatora może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika-ochotniczki w zakresie terenoznawstwa.

25. TERENOZNAWCA**

1. Rozróżnił formy ukształtowania terenu na mapie i w terenie.
2. Wyznaczył strony świata według przedmiotów terenowych oraz słońca i zegarka.
3. Ocenił odległość "na oko" z dopuszczalnym błędem 20%.
4. Dokonał pomiaru niedostępnych obiektów w terenie (wysokość drzewa i szerokość rzeki).
5. Wyznaczył na mapie: miejsce stania, planowaną drogę marszu i jej punkty orientacyjne. Odczytał z pamięci znaki umowne na mapie.
6. Wyznaczył azymut w terenie. Przeszedł według azymutu odcinek 1 km w lesie lub 2 km w terenie odkrytym.
7. Doszedł do celu odległego o ok. 3 km według dostarczonego szkicu. Wykonał w odpowiedniej skali szkic drogi o długości ok. 1 km z zaznaczeniem punktów charakterystycznych.

Zdobywanie sprawności terenoznawcy może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie terenoznawstwa.

26. TOPOGRAF***

1. Posłużył się mapami przy projektowaniu zajęć terenowych - ustalił i wymierzył według mapy drogę marszu, wyznaczył azymut na mapie, wykreślił według mapy profil terenu.
2. Poprowadził w nieznanym terenie według mapy posługując się busolą.
3. Trafi do celu odległego o co najmniej 3 km w dzień i w nocy według wyznaczonych azymutów (z co najmniej trzema punktami łamania).
4. Wykonał szkic drogi długości 3-5 km z wykorzystaniem podziałki, azymutów i znaków umownych.
5. Wykonał z pamięci szkic sytuacyjny terenu.
6. Pokierował wykonaniem szkicu sytuacyjnego (mapy) terenu o powierzchni ok. km2 w podziałce 1:5000.
7. Przeprowadził dla młodszych szkolenie z zakresu terenoznawstwa.

Zdobywanie sprawności topografa może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie terenoznawstwa.

27. ŁĄCZNIK*

1. Korzystał z książki telefonicznej, telefonu domowego, telefonu miejskiego i międzymiastowego. Potrafi wezwać pogotowie ratunkowe, straż pożarną, milicję.
2. Zaadresował list z użyciem kodu pocztowego, wypełnił blankiet telegramu, listu poleconego, przekazu pieniężnego lub paczki.
3. Bezbłędnie przekazał ustny meldunek lub rozkaz złożony z 15-20 słów przenosząc go do punktu odległego o 1 km lub po 10 minutach od momentu ogłoszenia.
4. Zapisał lub odczytał list napisany prostym szyfrem lub alfabetem Morse'a i składający się z około 100 liter.
5. Przekazał i odczytał kilka znaków dowodzenia (gwizdkiem, ręką).
6. W czasie gry terenowej, zwiadu lub wycieczki pełnił służbę łącznika, sporządził krótki i treściwy meldunek.

Zdobywanie sprawności łącznika może być formą zaliczenia próby młodzika - ochotniczki na stopień w zakresie łączności.

28. SYGNALISTA**

1. Zorganizował w terenie pracę stacji sygnalizacyjnej z uwzględnieniem warunków ukrycia, tła, odległości, podziału pracy.
2. Nadał chorągiewkami i odebrał depeszę alfabetem Morse'a zawierającą minimum 20 słów z szybkością co najmniej 15 liter na minutę.
3. Nawiązał łączność przy pomocy ognisk (światłem lub dymem).
4. Podłączył telefon polowy do linii jedno- i dwu- przewodowej, sprawdził obwód, nawiązał łączność i przekazał meldunek.
5. Zorganizował grę dla zastępu wykorzystując elementy sygnalizacji.
6. Wykonał chorągiewki sygnalizacyjne.

Zdobywanie sprawności sygnalisty może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie łączności.

29. TELEFONISTA***

1. Samodzielnie rozwinął polowa linię na odległość od 500 - 1000 m uwzględniając różne warunki terenowe (w lesie, drogą przez rzekę, itp.) i nawiązał łączność.
2. Pokierował zorganizowaniem sieci łączności telefonicznej na obozie.
3. Podłączył i obsłużył polową łącznicę telefoniczną.
4. Odnalazł i usunął uszkodzenie linii lub telefonu polowego (przerwany obwód, zwarcie, uszkodzenie wkładki mikrofonowej, itp.).
5. Nawiązał łączność przy pomocy radiotelefonu (radiostacji) lub światłem.
6. Odebrał na słuch i nadał kluczem telegraficznym depeszę.
7. Przeprowadził dla młodszych szkolenie z zakresu łączności.

Zdobywanie sprawności telefonisty może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie łączności.

30. LEKKA STOPA*

1. Skrycie podszedł strzeżony teren lub obiekt zacierając swoje ślady.
2. Poruzał się bezszelestnie, czołgając się i maskował.
3. Sprawnie pokonał przeszkody- przeskoczył rów szerokości ok. 1,5 m, przeszedł po belce długości 3 m, wszedł na drzewo. pokonał ścianę wysokości 2,5 m.
4. Zapamiętał przebytą drogę długości ok. 2 km i samodzielnie powrócił nią.
5. Przebył drogę za znakami patrolowymi.

Zdobywanie sprawności lekkiej stopy może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika-ochotniczki w zakresie harców.

31. TROPICIEL**

1. Ma oczy i uszy otwarte. Na podstawie własnych obserwacji sporządził opis sytuacji lub rysopis osoby.
2. Wyszukał w terenie i rozpoznał tropy pięciu zwierząt domowych.
3. Rozpoznał okazane tropy pięciu zwierząt dzikich.
4. Rozróżnił tropy człowieka zależnie od rodzaju chodu i szybkości poruszania się.
5. Rozróżnił ślady pojazdu zależnie od jego rodzaju i kierunku jazdy.
6. Rozwiązał dwa zadania tropicielskie (podszedł na słuch lub światło, tropił przez 1-2 km za śladami nóg lub znakami charakterystycznymi pozostawionymi sztucznie, odtworzył wydarzenie na podstawie śladów itp.).
7. Poruszał się w terenie zostawiając znaki patrolowe.
8. Wziął udział w nocnej grze terenowej.

Zdobywanie sprawności tropiciela może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie harców.

32. ZWIADOWCA***

1. Podszedł skrycie strzeżony obiekt w nieznanym terenie oddalonym co najmniej o 1 km, wykonał zlecone zadanie i nie zauważony wycofał się. Po powrocie sporządził opis sytuacyjny obiektu.
2. Przeprowadził zwiad na określony temat wykorzystując różne sposoby (wywiad, obserwacja, badanie dokumentów) i sporządził raport.
3. Wybrał w terenie dogodny punkt z którego można prowadzić obserwację w promieniu 500m i prowadził dziennik obserwacji przez 4 godziny.
4. Dotarł w nocy do wyznaczonego miejsce odległego o 3 km posługując się wyłącznie dostatecznym opisem drogi.
5. Wykonując zadania zwiadowcy posłużył się lornetką (lunetą) i aparatem fotograficznym lub magnetofonem.
6. Zorganizował nocną grę terenową.

Zdobywanie sprawności zwiadowcy może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie harców.

33. ESKIMOS**

1. Uczestniczył w dwóch całodziennych zimowych wycieczkach.
2. Odpowiednio ubrał się na zimową wycieczkę, zabezpieczył przed przemarznięciem i przemoczeniem.
3. Zbudował z zastępem igloo.
4. Przygotował ciepły posiłek na śniegu.
5. Transportował sprzęt na sankach.
6. Tropił na śniegu człowieka lub zwierzę przez 2-3 km.

7. Wykonał i wykorzystał sprzęt do wypraw zimowych (rakiety śnieżne, ochraniacze na buty i spodnie, nieprzemakalny chlebak, itp.).

Zdobywanie sprawności eskimosa może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie harców.

34. POLARNIK***

1. Przeszedł na nartach 30 km.
2. Uczesniczył w narciarskiej wycieczce górskiej.
3. Spędził noc w zimie w warunkach polowych (w igloo, bacówce, itp.).
4. Biwakował w trudnych warunkach w czasie mgły, zamieci, w głębokim śniegu, itp.), sporządził zasłonę (schron) od wiatru, wysuszył przemoczoną odzież, przygotował ciepły posiłek, naprawił sprzęt podręcznymi narzędziami, itp
5. Zademonstrował sposób transportowania rannego na sankach, i sporządzonym własnoręcznie w terenie toboganie.
6. Zorganizował dla młodszych całodzienną zimową wycieczkę.

Zdobywanie sprawności zwiadowcy może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie harców.

35. PRZYRODNIK*

1. Był z zastępem kilka godzin w lesie, obserwował życie lasu (żerujące zwierzęta, zachowanie się ptaków, życie mrowiska, itp.).
2. Zebrał liście kilkunastu drzew i rozpoznał je.
3. Rozpoznał po pięć pokazanych pospolitych roślin, ptaków i zwierząt.
4. Samodzielnie wyhodował w domu (w doniczce, na balkonie) roślinę lub opiekował się przez miesiąc zwierzęciem domowym (psem, kotem, chomikiem itp.).
5. Zwiedził rezerwat przyrody, park narodowy lub ogród botaniczny i odpowiedni się w nim zachował.

Zdobywanie sprawności przyrodnika może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika-ochotniczki w zakresie przyrody.

36. PRZYJACIEL PTAKÓW*

1. Rozpoznał siedem gatunków ptaków po głosie, wyglądzie i w locie.
2. Podpatrywał życie ptaków w lesie, na polu, przy karmnikach i poznawał ich zwyczaje.
3. Naśladował głosy pięciu ptaków i wykorzystał tę umiejętność w czasie gry.
4. Brał udział w gromadzeniu pokarmu dla ptaków na okres zimy lub dokarmiał ptaki zimą.
5. Zbudował karmnik lub budkę lęgową i zawiesił w odpowiednim miejscu zabezpieczając przed drapieżnikami.
6. Rozpoznał i nazwał dziesięć gatunków ptaków chronionych (w naturze lub na okazanych fotografiach).

Zdobywanie sprawności przyjaciela ptaków może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika-ochotniczki w zakresie przyrody.

37. LEŚNIK**

1. Podpatrywał przez dwie doby życie lasu - przedstawił swoje spostrrzeżenia w czasie zajęć harcerskich.
2. Brał udział w całodziennych pracach leśnych (zbieranie nasion, siew nasion, dołowanie sadzonek, sadzenie, pielęgnowanie upraw, uprzątanie zrębu, itp.).
3. Uczestniczył w obchodzie lasu.
4. Wyszukał i rozpoznał po liściach, korze i owocach dziesięć gatunków drzew i krzewów leśnych.
5. Zebrał leśne owoce jadalne (jagody, orzechy, itp.).
6. Zorganizował dla młodszych wyprawę przyrodniczą do lasu lub spotkanie z leśniczym.

Zdobywanie sprawności leśnika może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie przyrody.

38. OPIEKUN ZWIERZYNY**

1. Rozpoznał siedem gatunków zwierząt po wyglądzie, tropach i głosach.
2. Obserwował życie zwierząt i wskazał leśne ścieżki jednego z nich.
3. Brał udział w budowie paśnika, poidła lub innej pracy na rzecz zwierząt.
4. Dokarmiał zwierzynę lub walczył z kłusownictwem.
5. Ma przyjaciela w świecie zwierząt, na co dzień zwraca uwagę na właściwe traktowanie zwierząt.
6. Zorganizował dla zastępu zajęcia o życiu zwierząt.

Zdobywanie sprawności opiekuna przyrody może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie przyrody.

39. ZNAWCA POGODY**

1. Zmierzył temperaturę wody i powietrza, ciśnienie atmosferyczne, wilgotność powietrza, ocenił kierunek, prędkość wiatru.
2. Rozróżnił rodzaje chmur, mas powietrza, oznaki ich zbliżania się.
3. Przewidział pogodę na podstawie danych meteorologicznych oraz obserwacji zachowania się owadów, ptaków i zwierząt.
4. Obserwował życie lasu podczas deszczu.
5. Wykonał prosty przyrząd meteorologiczny (deszczomierz, wiatromierz, itp.).
6. Przez miesiąc dokonywa ł pomiarów i obserwacji, prowadził notatki i kalendarz pogody.

Zdobywanie sprawności znawcy pogody może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie przyrody.

40. ZIELARZ***

1. Zebrał 15 ziół leczniczych i sporządził zielnik, w którym określił: nazwę, środowisko występowania, porę wzrostu, kwitnienia i owocowania, część rośliny o właściwościach leczniczych, porę i sposób zbioru, sposób suszenia i przechowywania oraz zastosowanie lecznicze i sposób przyrządzania.
2. Zorganizował z zastępem zbiór i dostarczył je do punktu skupu.
3. Wykonał przedmiot ułatwiający pracę zielarza (grzebień do zbioru kwiatów, tyczkę do zbioru surowców zielarskich z drzew, stojak do suszenia, itp.).
4. Skompletował apteczkę zaopatrzoną w podstawowe zioła lecznicze.
5. Przyrządził do celów leczniczych wybrane zioła.

Zdobywanie sprawności zielarza może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie przyrody.

41. OGRODNIK***

1. Prowadził ogródek - przygotował glebę, stosował odpowiednie nawożenie, siał, pielił, zbierał, właściwie przechowywał nasiona, kłącza i cebulki.
2. Wyhodował co najmniej pięć warzyw spośród następujących (w tym trzy z przygotowanej przez siebie rozsady): rzodkiewkę, sałatę, kapustę, marchew, pietruszkę, seler, cebulę, por, fasolę, groch, ogórki, pomidory.
3. Hodował i zebrał co najmniej dwa gatunki owoców spośród następujących : truskawki, poziomki, agrest, porzeczki, maliny.
4. Wyhodował pięć gatunków kwiatów.
5. Zebrał wyhodowane warzywa i owoce przygotowując je do użytku domowego.
6. Nauczył młodszych prostych prac ogrodniczych.

Zdobywanie sprawności ogrodnika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie przyrody.

42. ROLNIK***

1. Wykonał przez co najmniej trzy dni samodzielne prace przy orce, siewie, żniwach, sianokosach, wykopkach lub innych pracach polowych.
2. Przez dwa miesiące doglądał plonów - niszczył chwasty, szkodniki, rozpoznawał etapy wegetacji i stopień dojrzałość roślin uprawnych, itp.
3. Wyklepał, założył i naostrzył kosę.
4. Naprawił grabie, założył trzonek do motyki lub łopaty, wprawił szczebel do drabiny lub inne narzędzia gospodarskie.
5. Obsłużył prosty zmechanizowany sprzęt rolniczy (sieczkarnię, kopaczkę do ziemniaków, siewni, rozstrzęsacz nawozu, itp.).
6. Umie powozić końmi.

Zdobywanie sprawności rolnika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie przyrody.

43. HODOWCA***

1. Opiekował się przez dwa miesiące zwierzęciem gospodarskim (krowa, koniem, świnią, kurami, królikiem, pszczołami, itp.).
2. Przygotował i utrzymywał w czystości pomieszczenia dla zwierzęcia.
3. Przygotował pokarm, karmił i poił zwierzę.
4. Oporządził zwierzę (wydoił krowę, zaprzągł konia, ostrzygł owcę, wybrał miód, itp.).
5. Potrafi rozpoznawać objawy pospolitych chorób zwierzęcia, wzywać weterynarza i zaradzić w prostych przypadkach (zranienie, zadławienie, wzdęcie, itp.).
6. Przedstawił hodowane przez siebie zwierzę w czasie zajęć harcerskich lub w konkursie hodowlanym, pokazie, itp

Zdobywanie sprawności hodowcy może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie przyrody.

44. MISTRZ RAKIETKI*

1. Wykonał kilka ćwiczeń (elementów gry w tenisa stołowego lub kometkę), prawidłowe trzymanie rakietki, odbicie z prawej i lewej strony, zagrywkę, ścięcie).
2. Rozegrał pięć spotkań w grze pojedynczej i dwie w grze podwójnej wykazując się znajomością zasad i techniki gry w tenisa stołowego lub kometkę.
3. Konserwował lub naprawiał rakietki, lotki, siatkę lub wyznaczył boisko do gry w kometkę.

45. ŁUCZNIK*

1. Wykonał w warunkach terenowych łuk i trzy strzały lub tarczę łuczniczą.
2. Rozróżnił i nazwał części łuku i strzały.
3. Rzucił prawą i lewą ręką (piłeczkami, szyszkami, rzutkami, itp.) do celu wielkości 20 cm z odległości 5 m i uzyskał po pięć trafień na dziesięć rzutów.

4. Uzyskał co najmniej sto punktów strzelając z odległości 10 m do tarczy łuczniczej o średnicy 80 cm w sześciu seriach po trzy strzały.

46. SANECZKARZ*

1. Pokonał trzy zjazdy wymijając przeszkody.
2. Trafił kulą śnieżną do celu, stał na sankach oraz podniósł leżące przedmioty w czasie zjazdu z łagodnego stoku.
3. Zbudował z zastępem tor saneczkowy.
4. Uczestniczył w harcerskich zawodach saneczkowych.
5. Konserwował lub naprawił sanki lub wykonał rekwizyty do zawodów saneczkowych (chorągiewki, napisy, itp.).

47. GIMNASTYK**

1. Wykonał kilka ćwiczeń gimnastycznych - przewrót w przód i w tył, skłon w przód z dotknięciem głową kolan w siadzie płaskim, stanie na rękach, przeskok rozkroczny, mostek ze stania, przejście po równoważni, itp.
2. Wykonał trzy minutowy dowolny układ gimnastyczny z podkładem muzycznym.
3. Przedstawił układ pięciu ćwiczeń ze współćwiczącym.
4. Uprawiał przez jeden miesiąc gimnastykę poranną i przedstawił wyniki opracowanej przez siebie próby (podciągnięcia na rękach, skok w dal i w wzwyż, itp.).

48. LEKKOATLETA**

1. Uzyskał w zawodach wyniki :
   bieg na 60 m - 9,7 sek.(dz.), 9,1 sek. (ch.),
   skok w dal - 3,35 m (dz.), 4,10 m (ch.),
   skok wzwyż - 1,10 m (dz.), 1,25 m (ch.),
   rzut piłką palantową - 37 m (dz.), 54 m (ch.).
2. Startował na bieżni w sztafecie 4x60 m lub w warunkach terenowych w sztafecie wahadłowej, która osiągnęła wynik 38 sek. (dz.), 36 sek. (ch.).
3. Wykazał znajomość zasad i techniki różnych dyscyplin lekkoatletycznych - odczytywał czas na stoperze, mierzył długość skoku w dal, prowadził punktację zawodów, itp.
4. Wykonał rekwizyty do zawodów (np. stojaki do skoku wzwyż, chorągiewki) lub przygotował teren (np. wyznaczył bieżnię, wykonał skocznię, itp.).

49. PIŁKARZ**

1. Wykonał kilka ćwiczeń-podbijanie piłki prawą i lewą nogą przez 30 sek., prowadzenie piłki przy nodze po linii prostej i slalomem po odcinku 30 m, podbijanie piłki głową przez 10 sek., wykonanie rzutu karnego, przyjęcie i zastopowanie piłki.
2. Rozegrał dwa mecze w piłkę nożną grając na dwóch różnych pozycjach i wykazując znajomość zasad i techniki gry.
3. Zorganizował dla młodszych pięć zabaw lub ćwiczeń z piłką.
4. Konserwował piłkę.

50. KOLARZ**

1. Wykonał kilka ćwiczeń - jazdę na rowerze bez trzymania kierownicy, slalom kolarski na odcinku 300 m., podnoszenie przedmiotów w czasie jazdy na rowerze, pokonywanie przeszkód terenowych rowerem.
2. Odbył trzy wycieczki kolarskie przebywając 75 km.
3. Zorganizował dla młodszych zabawy z rowerem lub naukę jazdy.
4. Zamocował bagaż na rowerze, wykonał proste naprawy (założenie łańcucha, wymianę dętki, smarowanie łożysk, itp.).

51. ŁYŻWIARZ**

1. Wykonał kilka ćwiczeń - jazdę na łyżwach przodem i tyłem, przekładankę, przeskoczenie małej przeszkody, zatrzymanie na sygnał, łuki w przód i w tył, prawą i lewą nogą, na zewnątrz i wewnątrz, jazdę slalomową.
2. Przebiegł na łyżwach na czas 200m (dziewczęta) lub 300m (chłopcy).
3. Uczestniczył w organizowaniu harcerskich zawodów łyżwiarskich lub przygotował z zastępem lodowisko.
4. Konserwował łyżwy i buty.

52. MIŁOŚNIK GIER***

1. Zorganizował duże zawody, pełnił funkcję sędziego, wykazując znajomość zasad i techniki różnych dyscyplin sportowych.
2. Poznał 30 gier i zabaw ruchowych, przedłożył opracowany przez siebie ich zbiór, wykorzystał je w pracy z młodszymi.
3. Poznał 30 gier terenowych.
4. Zorganizował 10 gier terenowych, w tym dwie nocne i dwie co najmniej pięciogodzinne.
5. Przeprowadził naukę organizowania gier terenowych.
6. Zdobywanie sprawności miłośnika gier może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie zaprawy fizycznej dla harcerzy, którym stan zdrowia uniemożliwia zdobycie innej sprawności z tego zakresu.

53. MIŁOŚNIK SPORTU***

1. Uprawia wybraną dziedzinę sportu objętą wymaganiami innych sprawności - np. dżudo, karate, szachy, strzelectwo sportowe, jazdę konną, tenis, szermierkę, gimnastykę artystyczną, itp.
2. Zademonstrował swoje umiejętności w uprawianej dziedzinie sportu.
3. Zorganizował dla harcerzy zajęcia zapoznające z uprawianą dziedziną sportu (np. pokazy, zawody, naukę zasad i techniki, itp.).
4. Zdobywanie sprawności miłośnika sportu może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie zaprawy fizycznej.

54. MISTRZ BOISKA***

1. Wykonał kilka ćwiczeń - elementów gry w koszykówkę, piłkę ręczną lub siatkówkę (chwyt i podanie piłki oburącz z miejsca i w biegu, kozłowanie prawą i lewą ręką ze zmianą kierunku biegu, rzut piłki do kosza oburącz i jedną ręką z miejsca i w biegu, rzut do bramki z biegu i z wyskoku, rzut karny, zagrywkę dolną i górną, odbicie piłki do zbicia, blok).
2. Rozegrał z zespołem dziesięć spotkań, wykazując znajomość zasad i techniki gry.
3. Zorganizował harcerski turniej gier zespołowych.
4. Nauczył młodszych gry w koszykówkę, piłkę ręczną lub siatkówkę.

Zdobywanie sprawności miłośnika sportu może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie zaprawy fizycznej.

55. KAJAKARZ***

1. Zademonstrował wiosłowanie i manewry kajakiem (skręty, cofanie), wsiadanie i wysiadanie z kajaka z pomostu, brzegu i głębokiej wody, przybijanie do brzegu, sposób postępowania w razie wywrócenia się kajaka, holowanie i przenoszenie kajaka.
2. Uczestniczył w trzydniowej wycieczce kajakowej.
3. Ocenił z wyglądu stan wody, nurt, mieliznę, głębię.
4. Naprawiał i konserwował kajaki różnych typów.
5. Nauczył młodszych wiosłowania na kajaku.

Zdobywanie sprawności kajakarza może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie zaprawy fizycznej.

56. PŁYWAK**

1. Skoczył do wody z wysokości 0.5 m, wyszedł z wody na łódź lub tratwę, wyjął z wody przedmiot wielkości menażki z głębokości 2m.
2. Przepłynął 50 m stylem dowolnym, utrzymał się na wodzie przez piętnaście minut.
3. Przepłynął 20 m w ubraniu.
4. Uczestniczył w organizowaniu harcerskich zawodów pływackich, nauki pływania lub zorganizował dla młodszych (pod opieką instruktora) grę lub zabawę w płytkiej wodzie.
5. Posłużył się kamizelką i kołem ratunkowym.

57. PŁYWAK DOSKONAŁY***

1. Przepłynął 500 m (dziewczęta), 750 m (chłopcy) w wodzie stojącej, lub 1000m (dziewczęta), 1500 m (chłopcy) z prądem co najmniej dwoma stylami.
2. Przepłynął pod wodą 15 m.
3. Przepłynął w ubraniu 50 m. rozebrał się w wodzie z ubrania (koszuli, spodni i butów).
4. Zademonstrował w wodzie sposób ratowania tonącego.
5. Nauczył pływać co najmniej dwie osoby.

Zdobywanie sprawności pływaka doskonałego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie zaprawy fizycznej.

58. NARCIARZ**

A. Zjazdowy :

1. Wykonał zjazd na wprost i w skos, zmienił kierunek jazdy przestępowaniem z oporem, zatrzymywał się pługiem i skrętem stóp.
2. Podszedł stok zakosami i jodełką, wjechał wyciągiem.
3. Przeprowadził kilka ćwiczeń gimnastycznych zaprawy narciarskiej.
4. Konserwował sprzęt narciarski lub wykonywał rekwizyty do zawodów.

B. Biegowy :

1. Wykonał krok z odbicia, bezkrok, zwroty, krok w podejściu, zjazd.
2. W biegu płaskim na 1 km uzyskał czas 12 min (dziewczęta), 10 min (chłopcy).
3. Smarował narty odpowiednio do warunków śniegowych.

59. NARCIARZ DOSKONAŁY***

1. Wykonał zjazd w różnych warunkach terenowych, trudniejsze ćwiczenie narciarskie (wiraże różną techniką,

bieg, przejazd trasy slalomu itp.) albo przebiegł na nartach 20 km.
2. Zorganizował harcerskie zawody narciarskie (zjazdowe lub biegowe).
3. Zademonstrował sposób udzielania pierwszej pomocy poszkodowanemu w wypadku narciarskim.
4. Nauczył jeździć na nartach co najmniej 2 osoby.

Zdobywanie sprawności narciarza doskonałego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie zaprawy fizycznej.

60. ŚPIEWAK*

1. Rozpoczął śpiew kilku piosenek na zbiórce lub ognisku.
2. Nauczył zastęp jednej piosenki.
3. Śpiewał z pamięci dziesięć piosenek (harcerskich, narodowych lub żołnierskich).
4. Występował z zastępem śpiewając kilka piosenek oraz brał udział w inscenizacji piosenki.
5. Prowadzi na bieżąco swój śpiewnik harcerski, ma w nim zapisanych co najmniej dwadzieścia piosenek.

61. PIEŚNIARZ**

1. Przygotował i przeprowadził ognisko tematyczne lub kominek proponując odpowiedni zestaw piosenek.
2. Brał udział w organizowaniu festiwalu piosenki.
3. Przedstawił na zbiórce ciekawą historię powstania wybranej pieśni patriotycznej lub harcerskiej.
4. Śpiewał z pamięci dziesięć piosenek harcerskich, żołnierskich, narodowych lub ludowych.
5. Prowadzi na bieżąco swój śpiewnik harcerskich notując w nim także nazwiska autorów lub daty powstania niektórych piosenek.

62. TANCERZ**

1. Zatańczył po dwa tańce:
   towarzyskie klasyczne
   towarzyskie nowoczesne
   ludowe.
2. Uczestniczył w organizowaniu balu harcerskiego lub prowadzeniu kursu tańca.
3. Rozpoznał dziesięć strojów ludowych różnych regionów.
4. Przeprowadził z młodszymi dwie zabawy z tańcem.

63. WODZIREJ***

1. Przygotował i przeprowadził pięć dużych ognisk harcerskich, w tym co najmniej dwa ogniska tematyczne.
2. Wygłosił dwa co najmniej dziesięciominutowe gawędy na ognisku lub kominku, w tym jedną dotyczącą prawa lub przyrzeczenia harcerskiego.
3. Przygotował i przeprowadził tematyczną zabawę taneczną.
4. Pokierował przygotowaniem dużej imprezy artystycznej (konkursu śpiewu, rysunkowego, rzeźbiarskiego, festiwalu teatralnego itp.).
5. Nauczył młodszych wygłaszać gawędy, prowadzić ognisko lub przedstawił im kilka zwyczajów i obrzędów drużyny (szczepu).

64. DOBOSZ**

1. Był doboszem na defiladzie.
2. Zagrał na werblu apel poległych i harcerskie sygnały: baczność, spocznij, zbiórka, marsz.
3. Wybił na werblu rytm znanej piosenki.
4. Wykorzystał grę na werblu w czasie ćwiczeń musztry w swojej drużynie lub nauczył gry na werblu przynajmniej czterech harcerzy.
5. Przygotował werbel do gry i właściwie go przechowuje.

65. TRĘBACZ***

1. Grał na fanfarze i sygnałówce solo i w zespole.
2. Pełnił funkcję trębacza na obozie lub biwaku.
3. Zagrał sygnały harcerskie: baczność, cisza nocna, marsz, posiłek, alarm.
4. Nauczył gry na fanfarze lub sygnałówce dwóch harcerzy.

66. GRAJEK***

1. Gra dobrze przynajmniej na jednym instrumencie; wygrał melodię na innym wybranym instrumencie.
2. Brał udział w przygotowaniu imprezy harcerskiej organizując orkiestrę.
3. Nauczył zastęp lub drużynę nieznanej piosenki na podstawie zapisu nutowego,
4. Zorganizował w drużynie naukę piosenek akompaniując na instrumencie.

67. AKTOR*

1. Występował przynajmniej trzy razy na ognisku, kominku, itp.
2. Przygotował strój i rekwizyty do wykonywanej przez siebie roli.
3. Wykonał scenkę pantomimiczną.
4. Przygotował z zastępem inscenizację utworu.
5. Powiedział z pamięci wiersz na kominku lub uroczystości harcerskiej.
6. Był na przedstawieniu w teatrze.

68. LALKARZ**

1. Wykonał różne rodzaje lalek (pacynki, "na patyku", "jarzynki", "marionetki").
2. Przygotował z zastępem przynajmniej jedną rolę i poruszał lalkami.
3. Urządził scenę, przygotował dekorację lub założył instalację oświetleniową.
4. Wywołał w czasie występu efekty dźwiękowe (deszczu, burzy, jadącego pociągu, itp.).
5. Wystąpił w teatrzyku cieni.

69. REŻYSER***

1. Przygotował i zaprezentował publicznie (w szkole, domu dziecka, itp.) przedstawienie teatralne lub wieczór poetycki - wybrał lub opracował scenariusz, dobrał teksty, wybrał aktorów i przydzielił im role, dobrał muzykę , ustalił charakteryzację, kostiumy i dekoracje, przeprowadził próby itd.
2. Przygotował i zrealizował inscenizację bajki dla dzieci.
3. Wykonał samodzielnie charakteryzację, kostium lub rekwizyt.
4. Nauczył młodszych recytacji lub wykonywanych kostiumów.

70. PRZYJACIEL KSIĄŻKI*

1. Pomagał w bibliotece (porządkował i oprawiał książki, uzupełniał katalog, dyżurował przy wypożyczaniu. itp.).
2. Wykonywał drobne naprawy kilku książek.
3. Zachęcił dwóch kolegów do przeczytania książki harcerskiej.
4. Przeprowadził na zbiórce grę lub zabawę opracowaną na podstawie ulubionej książki.
5. Gromadzi własną bibliotekę, przechowuje książki w należytym porządku, prowadzi własny katalog-zeszyt.

71. BIBLIOFIL**

1. Posługując się katalogiem wybrał kilka książek określonej dziedziny, przeczytał je i wykorzystał zdobyte wiadomości w czasie zajęć harcerskich (przeprowadził zbiórkę, zorganizował konkurs tematyczny, itp.).
2. Zamówił książkę w księgarni wysyłkowej lub zamówił prenumeratę czasopisma.
3. Wykonał exlibris do biblioteki domowej lub harcerskiej.
4. Prowadził bibliotekę drużyny lub szczepu.
5. Zorganizował "spotkanie z książką harcerską".

72. KRONIKARZ**

1. Prowadził kronikę zastępu lub drużyny przynajmniej przez trzy miesiące lub jeden obóz.
2. Sporządził notatki w kronice na podstawie opowiadania lub wywiadu.
3. Zaprojektował oprawę plastyczną kroniki.
4. Stosował kilka rodzajów pisma ozdobnego i technik ilustracyjnych.
5. Umiejętnie korzystał w prowadzeniu kroniki z pomocy kolegów z zastępu (zamawiał u nich fotografie, rysunki, teksty).
6. Dbał aby kronika była zabierana na wycieczki i uroczystości harcerskie, zabiegał o wpisy osób i inne pamiątki (pieczątki, bilety, itp.).

73. REDAKTOR***

1. Przygotował do druku i wydał opracowania harcerskie (np. śpiewnik, jednodniówkę, materiały metodyczne, itp.) lub redagował przez trzy miesiące pisemko harcerskie (co najmniej 12 numerów).
2. Przepisał poprawnie na maszynie tekst o objętości trzech stron w czasie nie dłuższym niż godzina.
3. Przeprowadził korektę maszynopisu używając znaków korektorskich.
4. Przygotował matrycę i powielił tekst na powielaczu spirytusowym lub białkowym.
5. Przeprowadził i opracował pisemnie wywiad na określony temat.
6. Opracował bibliografię na określony temat.
7. Zorganizował dla młodszych spotkanie z książką, wycieczkę do drukarni, naukę pisania na maszynie, itp.

74. TŁUMACZ***

1. Swobodnie czyta i rozumie teksty w wybranym języku.
2. Zademonstrował ćwiczenia z zakresu porozumiewania się w danym języku w sprawach codziennych.
3. Przeczytał książkę w obcym języku.
4. Nauczył młodszych kilku podstawowych zwrotów w nieznanym im języku.

75. BADACZ***

1. Wykonał w wybranej dziedzinie prace doświadczalne lub badawcze w czasie ok. 10-15 godzin (doświadczenia fizyczne, chemiczne, biologiczne, badania etnograficzne, archeologiczne, geologiczne, historyczne itp.).
2. Przedstawił w udokumentowanej formie wyniki swojej pracy.
3. Zorganizował dla młodszych zajęcia harcerskie popularyzujące wybraną dziedzinę wiedzy.

76. GOSPODARZ**

1. Konserwował sprzęt pionierski i namioty.
2. Brał udział w akcji zarobkowej.
3. Wpłacił pieniądze przekazem pocztowym lub przelewem.
4. Rozliczył przejazd i wyżywienie zastępu na wycieczce.
5. Dokonał zakupu na rachunek.
6. Gromadził oszczędności na książeczce oszczędnościowej (SKO, PKO).

77. KWATERMISTRZ***

1. Przeprowadził akcję zarobkową.
2. Kierował konserwacją sprzętu.
3. Przeprowadził inwentaryzację sprzętu.
4. Brał udział w opracowaniu planu finansowego szczepu lub obozu.
5. Wykonał prace z zakresu księgowości harcerskiej - wystawił kwit KP, wystawił rachunek, obliczył saldo, wypełnił zapotrzebowanie żywnościowe i kartę magazynową, sprawdzi kartę drogową, itp.
6. Załatwił sprawę gospodarczą (rezerwacja wagonów lub autobusu, noclegi, zamówienie towaru, wypożyczenie sprzętu, itp.).
7. Zorganizował zaplecze kwatermistrzowskie obozu wędrownego lub kilkudniowego biwaku (noclegi, zakup żywności, przejazdy itp.).

78. SOBIERADEK*

1. Wbił gwóźdź trzema uderzeniami młotka, wyciągnął go, połączył wkrętami lub skleił dwie drewniane części, naostrzył nóż, naoliwił zamek.
2. Wymienił żarówkę lub bezpiecznik, zestawił prosty obwód elektryczny (dzwonek, oświetlenie choinki, instalację alarmową, itp.).
3. Sporządził użyteczny przedmiot z dostępnych materiałów (piórnik ze skóry, zabawkę z drewna, pomoc szkolną, itp.).
4. Obsłużył rzutnik, gramofon i magnetofon.
5. Wyprał skarpetki lub koszulkę gimnastyczną, wyprasował koszulę lub spodnie, przyszył guzik i plakietkę do munduru.
6. Zdobywanie sprawności sobieradka może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

79. MAJSTER DO WSZYSTKIEGO**

1. Wykonał użytkowy przedmiot z drewna albo tworzywa sztucznego lub metalu (skrzynkę, półkę, lampę, itp.).
2. Skleił stół lub krzesło, naprawił zamek w drzwiach, wymienił uszczelkę w kranie, przetkał umywalkę, zakitował szybę lub wykonał inne drobne prace techniczne.
3. Wykonał drobne naprawy instalacji lub urządzeń elektrycznych (naprawił lampę, wymienił spiralę grzejną, gniazdko lub przełącznik, itp.).
4. Oczyścił przedmiot ze szkła, skóry, drewna, tworzywa sztucznego, metalu.
5. Pomalował przedmiot z drewna lub metalu, oczyścił i zakonserwował pędzel.
6. Zdobywanie sprawności majstra może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

80. MODELARZ***

1. Zbudował co najmniej pięć modeli (w tym jeden wiernie oddający wygląd i jeden z napędem lub zdalnym sterowaniem stosując różne rodzaje materiałów).
2. Zebrał i wykorzystał w pracy harcerskiej z młodszymi wiadomości dotyczące zasad działania, budowy i historii rozwoju urządzeń, których modele wykonał.
3. Zorganizował harcerską imprezę modelarską (pokazy, zawody, itp.).
4. Nauczył młodszych kolegów podstawowych prac modelarskich prowadząc z nimi zajęcia co najmniej przez trzy miesiące.
5. Zdobywanie sprawności modelarza może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

81. STOLARZ***

1. Wykonał dużą pracę stolarską (konstrukcję lub naprawę), w czasie ok. 10 -15 godzin.
2. W czasie wykonywanej pracy:
   stosował odpowiednie gatunki drewna lub materiałów drewnopodobnych wykazując znajomość ich własności i przydatności.
   posługiwał się ręcznymi narzędziami do obróbki drewna (piłą, dłutem, strugiem, itp.) oraz narzędziami zmechanizowanymi (np. ręczną wiertarką elektryczną z przystawkami) lub prostą obrabiarkę do drewna (pilarką, strugarką, frezarką, itp.).
   stosował różne rodzaje obróbki drewna (przecinanie, struganie, szlifowanie, itp.) oraz różne sposoby łączenia (klejenie, połączenia stolarskie).
3. Sporządził rysunek konstrukcyjny przedmiotu z drewna w rzutach i perspektywie.
4. Nauczył młodszych prostych prac stolarskich.

Zdobywanie sprawności stolarza może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

82. MECHANIK***

1. Wykonał dużą pracę mechaniczną (konstrukcję lub naprawę) w czasie ok. 10-15 godzin.
2. W czasie wykonywanej pracy :
   stosował odpowiednie materiały wykazując znajomość ich rodzajów, własności i przydatności.
   posługiwał się ręcznymi narzędziami do obróbki metalu (piłą, przecinakiem, pilnikiem, itp.) oraz narzędziami zmechanizowanymi (np. wiertarką elektryczną z przystawkami) lub prostą obrabiarką do metalu (szlifierką, tokarką, itp.).
   stosował różne rodzaje obróbki metalu (przecinanie, gięcie, wykonywanie otworów, gwintowanie, szlifowanie, itp.) oraz różne sposoby łączenia (nitowanie, lutowanie, spawanie, itp.).
3. Sporządził rysunek konstrukcyjny przedmiotu w rzutach i perspektywie.
4. Nauczył młodszych prostych prac ślusarskich (mechanicznych).

Zdobywanie sprawności mechanika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

83. MECHANIK SAMOCHODOWY***

1. Wykonał większą naprawę samochodu wykazując się znajomością zasad działania poszczególnych elementów podzespołów i zespołów pojazdu - wymienił uszczelkę głowicy silnika, uszczelnił skrzynię biegów, itp.
2. W czasie wykonywanej pracy :
   stosował odpowiednie narzędzia i przyrządy diagnostyczne,
   posługiwał się rysunkami technicznymi i schematami układów samochodu.
3. Wykonał obsługę techniczną samochodu, przewidzianą instrukcją użytkowania lub regulacją układu (zasilania, hamulcowego, itp.).
4. Nauczył młodszych prostych prac w zakresie obsługi samochodu.

Zdobywanie sprawności mechanika samochodowego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

84. ELEKTRONIK***

1. Wykonał dużą pracę elektroniczną (konstrukcję lub naprawę) w czasie ok. 10-15 godzin.
2. W czasie wykonywanej pracy :
   stosował odpowiednie elementy elektroniczne i układy wykazując znajomość ich funkcji i własności.
   posługiwał się odpowiednimi narzędziami oraz przyrządami pomiarowymi.
   wykorzystywał schematy ideowe i blokowe oraz rysunki techniczne.
3. Sporządził schemat ideowy lub blokowy prostego układu.
4. Nauczył młodszych prostych prac elektronicznych.

Zdobywanie sprawności elektronika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

85. ELEKTROTECHNIK***

1. Wykonał dużą pracę elektrotechniczną (konstrukcję, instalację lub naprawę) w czasie ok. 10-15 godzin.
2. W czasie wykonywanej pracy:
   stosował odpowiednie materiały i części wykazując znajomość ich rodzajów i własności.
   posługiwał się odpowiednimi narzędziami do prac elektrotechnicznych oraz przyrządami pomiarowymi lub próbnikami.
   wykorzystywał schematy elektryczne oraz rysunki techniczne.
3. Sporządził schemat elektryczny układu lub urządzenia.
4. Nauczył młodszych prostych prac elektrotechnicznych.

86. INTROLIGATOR***

1. Oprawił pięć różnych książek oraz wykonał jedną inną pracę introligatorską (zrobił album, tekę, pudełko, itp.).
2. W czasie wykonywanej pracy:
   -stosował odpowiednie rodzaje płótna introligatorskiego i papieru, sporządził klej, posługiwał się nożem i prasą introligatorską, itp.
   -stosował różne sposoby równego układania arkuszy, wyginania grzbietu, prasowania, szycia, itp.
3. Pokazał jak udzielać pierwszej pomocy w przypadku skaleczenia nożem introligatorskim.
4. Nauczył młodszych prostych prac introligatorskich.

Zdobywanie sprawności introligatora może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

87. ZDOBNIK**

1. Wykonał totem zastępu.
2. Wykonał element zdobnictwa obozowego (tablicę rozkazów, symbol drużyny na bramie, zdobnictwo masztu flagowego, itp.)
3. Wykonał drobne przedmioty ozdobne z prostych materiałów (tworzywo leśne, słoma, trzcina, sznurek, owoce, itp.).
4. Brał udział w wykonywaniu okolicznościowej dekoracji.
5. Zebrał rysunki lub fotografie zdobnictwa obozowego.

Zdobywanie sprawności zdobnika może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

88. PLASTYK***

1. Zaprojektował wnętrze harcówki lub namiotu - świetlicy - dobrał materiały, zestaw barw, form przestrzennych i oświetlenia.
2. Wykonał według własnego projektu element stałej dekoracji.
3. Wykonał okolicznościową dekorację - dobrał motywy, kolory, liternictwo, itp.
4. Wykonał element ozdobny wykorzystując jedną z technik - rzeźba w glinie lub gipsie, papieroplastyka, linoryt, itp. i nauczył zastęp posługiwać się nią.
5. Zorganizował wycieczkę zastępu lub drużyny na wystawę i zainteresował harcerzy eksponatami (rzeźbą, obrazami, plakatami, fotografiami itp.).

Zdobywanie sprawności plastyka może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

89. FOTOAMATOR**

1. Wykonał serię zdjęć (co najmniej 30) z życia drużyny - prawidłowo dobrał czas naświetlania posługując się tabelką lub światłomierzem, ustalił odległość "na oko", dalmierzem lub na matówce, skomponował obraz.
2. Wywołał film.
3. Sporządził z wywołanego filmu 20 odbitek stykowych lub powiększeń.
4. Wywiesił wykonane przez siebie prace w harcówce, szkole lub wkleił do kroniki drużyny.

Zdobywanie sprawności fotoamatora może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

90. FOTOGRAF***

1. Wykonał prace fotograficzne :
   z użyciem lampy błyskowej,
   na materiale barwnym,
   w jednej z wybranych dziedzin fotografii - fotografii portretowej, makrofotografii reprodukcji, fotografii podwodnej, itp.
2. Wykonał co najmniej 30 powiększeń swoich zdjęć, zorganizował ich wystawę i oprowadził po niej.
3. Prowadził co najmniej przez trzy miesiące (lub w czasie obozu letniego) dokumentację fotograficzną życia drużyny gromadząc wykonane przez siebie zdjęcia w kronice lub archiwum drużyny.
4. Nauczył fotografować co najmniej dwie osoby.

Zdobywanie sprawności fotografa może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika-pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

91. SPRAWNE RĘCE*

1. Przyszyła oderwaną część ubrania, wyszyła na niej monogram, obrębiła chusteczkę.
2. Przygotowała posiłek dla domowników.
3. Zrobiła dekorację pokoju lub harcówki (np. suchy bukiet, wycinankę, oprawę obrazka lub fotografii itp.) lub inny przedmiot (zabawkę, torebkę, pomoc szkolną, itp.).
4. Obsłużyła rzutnik, adapter i magnetofon, wymieniła żarówkę lub bezpiecznik.
5. Wyprała skarpety lub rajstopy, wyprasowała bluzkę lub sukienkę.

Zdobywanie sprawności mistrzyni do wszystkiego może być formą zaliczenia próby na stopień ochotniczki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

92. MISTRZYNI DO WSZYSTKIEGO**

1. Wykonała użyteczny przedmiot z drewna, tworzywa sztucznego, sznurka, wełny (serwetki, półki, itp.).
2. Wykonała kilka prac wykorzystując praktyczne rady dotyczące np. usuwania kurzu, czyszczenia mebli, wywabiania plam, czyszczenia przedmiotów ze szkła, skóry, drewna, tworzywa sztucznego, metalu.
3. Wyprała i wykrochmaliła prześcieradło.
4. Ufarbowała materiał domowym sposobem.
5. Pomalowała przedmiot z drewna lub metalu, oczyściła i zakonserwowała pędzel.

Zdobywanie sprawności mistrzyni do wszystkiego może być formą zaliczenia próby na stopień tropicielki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

93. SKRZĘTNA GOSPODYNI***

1. Prowadziła przez tydzień gospodarstwo domowe dla co najmniej dwóch osób - robiła zakupy, sprzątała, przygotowywała posiłki, itp.
2. Sporządziła okresowe zestawienia dochodów i wydatków domowych.
3. Przeprowadziła generalne porządki - wyczyściła i wypastowała podłogi, umyła i wykrochmaliła pościel, wyprasowała bieliznę.
4. Przygotowała co najmniej trzy rodzaje zapasów na zimę - kompoty, marynaty, kiszonki, soki, itp.
5. Nauczyła młodszych kilku prac gospodarczych.
6. Utrzymuje w porządku i schludności swoją garderobę.

Zdobywanie sprawności skrzętnej gospodyni może być formą zaliczenia próby na stopień pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

94. MISTRZYNI IGŁY**

1. Uszyła według gotowego wykroju prostą część ubrania (np. Fartuch, spódnicę, itp.).
2. Wykonała drobne prace - wykonała formę i według niej uszyła biały kołnierzyk mundurowy lub tym podobne, zacerowała bieliznę lub skarpetki.
3. Wyszyła znaczki sprawności harcerskich.
4. Uszyła element ekwipunku harcerskiego - lub konserwowała sprzęt obozowy wykorzystując swoje umiejętności (wstawiła łaty do namiotów, naprawiała pokrowce, itp.).

Zdobywanie sprawności mistrzyni igły może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy-tropicielki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

95. KRAWCOWA***

1. Pobrała miarę, sporządziła wykrój i według niego skroiła i uszyła bluzkę koszulową, sukienkę lub spódnicę, wykorzystując różne rodzaje ściegów i materiałów.
2. Zaprojektowała i uszyła element dekoracyjny do domu lub harcówki (firankę, zasłonę, dekorację, itp.).
3. Naprawiła lub przerobiła używaną cześć odzieży.
4. Zrobiła strój ludowy lub fantazyjny dla lalki.
5. Kierowała szyciem zaprojektowanych przez siebie skafandrów, chlebaków, tropików itp.
6. W pracach krawieckich posłużyła się maszyną do szycia, naoliwiła ją i wymieniła igłę.

Zdobywanie sprawności krawcowej może być formą zaliczenia próby na stopień pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

96. DZIEWIARKA***

1. Wykonała na drutach sweter i rękawiczki lub skarpety bez szwu stosując kilka rodzajów ściegów.
2. Wykonała szydełkiem część ubrania (spódnicę, szalik i czapkę, itp.) i element dekoracyjny lub użytkowy (serwetki o różnych wzorach, firankę, obrus, itp.).
3. Urządziła wystawę wykonanych przez siebie wzorów ściegów.
4. Nauczyła młodszych podstawowych ściegów na drutach i szydełkiem.

Zdobywanie sprawności dziewiarki może być formą zaliczenia próby na stopień pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

97. HAFCIARKA***

1. Ozdobiła dużym haftem trzy przedmioty dekoracyjne (względnie odzież) dobierając do danej pracy odpowiednie wzory, nici i barwy (przynajmniej jeden wzór zaprojektowała sama).
2. Wykonała pracę według oryginalnego wzoru ludowego z zachowaniem odpowiedniego materiału, barw i techniki.
3. Urządziła wystawę wykonanych przez siebie wzorów hafciarskich.
4. Wykonała aplikację.
5. Nauczyła młodszych prostych prac hafciarskich.

Zdobywanie sprawności hafciarki może być formą zaliczenia próby na stopień pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

98. MISTRZYNI CUKIERNICTWA***

1. Usmażyła dwa dowolne przetwory z następujących: konfitury, sok, powidła, owoce w cukrze.
2. Upiekła pięć rodzajów ciast.
3. Zrobiła lukier i dowolne cukierki.
4. Przyrządziła różne desery (galaretkę, koktajl owocowy).
5. Wykonała tort z okazji ważnej np. dla drużyny i samodzielnie go podała.
6. Nauczyła młodszych kilku prostych prac z zakresu cukiernictwa.

Zdobywanie sprawności mistrzyni cukiernictwa może być formą zaliczenia próby na stopień pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

99. MISTRZYNI KUCHNI***

1. Prowadził przez tydzień kuchnię domową :
   ułożyła jadłospis,
   punktualnie przygotowała smaczne i estetycznie podane posiłki.
2. Samodzielnie przyrządziła :
   pięć różnych zup (nie z koncentratów),
   trzy potrawy mięsne,
   potrawę z ryb,
   potrawę z ryżu lub kaszy,
   dwa rodzaje deserów,
   trzy rodzaje sałatek,
   potrawę z mąki.
3. Korzystając z książki kucharskiej przyrządziła dwie potrawy staropolskie i dwie potrawy wybranej kuchni narodowej.
4. Posłużyła się robotem kuchennym (mikserem) i szybkowarem.
5. Nauczyła młodszych przyrządzania trzech potraw.

Zdobywanie sprawności mistrzyni kuchni może być formą zaliczenia próby na stopień pionierki w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

100. TRZY PIÓRA

1. Przeszedł pomyślnie próby : milczenia, głodu i samotności - przez trzy kolejne doby:
   - w czasie pierwszej doby zachował całkowite milczenie i starał się czas ten przeznaczyć na zastanowienie się nad swym harcerskim życiem.
   - w czasie drugiej doby powstrzymywał się od spożywania jakichkolwiek pokarmów i napojów również uczestnicząc we wszystkich zajęciach obozowych.
   - trzecią dobę spędził w lesie niespostrzeżony przez ludzi, żywiąc się pokarmem leśnym: w tym czasie zaobserwował życie lasu i zbierał okazy przyrodnicze: zabrał ze sobą do lasu tylko konieczny ubiór, nóż, pięć zapałek i apteczkę osobistą.
2. Niepostrzeżenie powrócił do ogniska po odbyciu trzeciej próby. Przyniósł ze sobą z lasu trzy ptasie pióra.

Sprawność mistrzowską harcerza orlego-wędrowniczki. Można ją zdobywać po ukończeniu szesnastu lat. dopuszczenie do próby następuje podczas ogniska. Dopuszczać do próby może jedynie harcerz sam posiadający tę sprawność (pożądane aby był to komendant obozu). Nieudaną próbę zdobycia sprawności można powtórzyć dopiero po roku, Sprawność można zdobywać wyłącznie na obozie letnim.